

Correctievoorschrift HAVO

2022

tijdvak 2

bedrijfseconomie

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten per opgave.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Opgave 1

1 maximumscore 2

- (Staats)obligatie 1
- Voorbeeld van een juiste uitleg: 1
 - koersen van obligaties schommelen minder dan koersen van aandelen
 - obligaties geven een vaste interestvergoeding (en aandelen een minder goed voorspelbare dividenduitkering)
 - obligaties worden afgelost, aandelen niet

Opmerking

Het tweede scorepunt wordt alleen toegekend als het eerste scorepunt is behaald.

2 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Mensen blijven eten afhalen/ laten bezorgen terwijl ze niet meer in restaurants/cafés/ bij evenementen bier gaan drinken. Beleggers reageren daarop door meer aandelen Just Eat Takeaway te kopen (wat de koers doet stijgen). De vraag naar bier zal dalen en dus ook de vraag naar aandelen Heineken. (Hierdoor daalt de koers van het aandeel Heineken.)

3 maximumscore 2

- koersstijging in oktober 2019 – oktober 2020: $\frac{95,76 - 72,95}{72,95} \times 100\% = 31,3\%$ 1
- koers op 1 oktober 2026: $95,76 \times 1,313^6 = \text{€ } 490,65$ 1

4 maximumscore 2

- pakket 50 aandelen op 1 oktober 2020 = $50 \times 95,76 = 4.788$
- pakket 50 aandelen op 1 oktober 2021 = $50 \times 95,76 \times 1,313 = 6.286,64$ 1
- totale koerswinst = $100 \times 490,65 - (4.788 + 6.286,64) = \text{€ } 37.990,36$ 1

Opgave 2

5 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- inschrijving bij de kamer van Koophandel (KvK)
- registratie bij de Belastingdienst
- aanvragen van vergunningen

Opmerking

Bij inschrijving bij de KvK wordt automatisch de registratie bij de Belastingdienst volbracht en vergunningen zijn niet altijd nodig. Desondanks worden deze antwoorden goedgekeurd, want deze antwoorden worden genoemd in de syllabus.

6 maximumscore 2

- huur in maart: 1.600 (vooruitbetaalde huur volgens balans) 1
- huur vanaf 1 april: $\frac{3.000}{3} = 1.000$ per maand
- huurverlaging: $1.600 - 1.000 = € 600$ per maand 1

7 maximumscore 1

inkopen/a: 30% van 11.990 = € 3.597

8 maximumscore 2

- januari en februari $3.750 - 1.125 = 2.625$ 1
- maart: $\frac{11.990}{1,09} \times 0,09 - \frac{3.597}{1,09} \times 0,09 = 990 - 297 = 693$
- totaal $2.625 + 693 = € 3.318$ 1

9 maximumscore 2

- Interestkosten/c: $0,005 \times (15.999 - 326 - 328) = 76,72$ dus 77 1
- Aflossing/d: $(326 + 80) - 77 = € 329$ 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 5

1. Wat was de omzet (exclusief btw) in het jaar 2019?	240.000
2. Wat is de verwachte omzet (exclusief btw) in de maanden:	
– maart 2020	11.000
– april 2020	6.000
– mei 2020	6.000
3. verwacht percentage (3 decimalen) omzetsdaling	61,667%
4. NOW tegemoetkoming	9.990,05 → 9.990

	ruimte voor berekeningen:
omzet maart 2020	$\frac{11.990}{1,09}$
omzet april 2020	$\frac{6.540}{1,09}$
omzet mei 2020	$\frac{6.540}{1,09}$
% omzetsdaling	$\frac{11.000 + 6.000 + 6.000}{20.000} - \frac{240.000}{12} \times 100\% = 61,667\%$
NOW tegemoetkoming	$61,667\% \times 90\% \times 18.000 = 9.990$

- 11.000 en 6.000 en 6.000 1
- 61,667% 2
- 9.990 2

11 maximumscore 3

- Constante kosten 3 maanden:
Interest: $80 + 78 + 77 = 235$ 1
- Loon: $18.000 - 9.990 = 8.010$ 1
- Afschrijving: $3 \times 250 = 750$
Huur: 3.000
Reclame + overig: 1.500
 $235 + 8.010 + 750 + 3.000 + 1.500 > 4.000$ (komt in aanmerking voor TOGS) 1

12 maximumscore 3

	maart	april	mei
ontvangsten:			
verkopen	11.990	6.540	6.540
NOW		3.330	3.330
TOGS	<u> </u>	<u>4.000</u>	<u>0</u>
totaal ontvangsten	11.990	13.870	9.870
uitgaven:			
reclame	500	300	300
overig	200	100	100
loon	6.000	6.000	6.000
interest banklening	80	78	77
aflossing banklening	326	328	329
leveranciers	3.597	1.962	1.962
verrekening btw		3.318	
huur	<u> </u>	<u>3.000</u>	<u> </u>
totaal uitgaven	10.703	15.086	8.768
verandering van liquide middelen (+ of -)	+1.287	-1.216	+1.102
beginsaldo liquide middelen	<u>4.000</u>	<u>5.287</u>	<u>4.071</u>
eindsaldo liquide middelen	5.287	4.071	5.173

Conclusie:

Cor blijft wel / ~~niet~~ in maart tot en met mei 2020 uit de liquiditeitsproblemen, want aan het eind van elke maand is het eindsaldo liquide middelen positief.

- voor de rijen NOW en TOGS 1
- voor de rij eindsaldo liquide middelen 1
- voor de conclusie 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3

13 maximumscore 1

Het vermogen van Nico wordt beschermd tegen een eventueel faillissement en schuldeisers van de onderneming van Sanne.

14 A

15 maximumscore 3

- koopwoning = $\frac{1}{2} \times (400.000 - 50.000) = 175.000,00$ 1
- spaargeld = $\frac{1}{2} \times 20.000 \times 1,021^{11} = 12.568,49$ 1
- overige bezittingen = $\frac{15.000,00}{\text{€ } 202.568,49} +$ 1

16 maximumscore 4

- erfdeel van iedere erfgenaam zonder testament = $\frac{1}{3} \times 202.568,49 = 67.522,83$ 1
- legitieme portie Yari = $\frac{1}{2} \times 67.522,83 = 33.761,42$ 1
- $33.761,42 - 0,1 \times (33.761,42 - 20.946) = \text{€ } 32.479,88$ 2

Opgave 4

17 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Een ondernemer krijgt geen geld als hij bijvoorbeeld ziek is en mensen in loondienst wel.
- Een ondernemer bouwt geen pensioen op, mensen in loondienst wel.
- Het inkomen van een ondernemer kan wisselen en mensen in loondienst hebben een stabiel inkomen.

18 maximumscore 1

Interestkosten zijn onafhankelijk van de behaalde afzet/omzet.

19 maximumscore 3

- break-evenafzet: $\frac{3.600 + 650 + 450 + 2.980}{4,80 - 2,00 - 0,40} = 3.200$ 2
- afzet in kwartaal 1: $\frac{14.400}{4,80} = 3.000$, dus 200 flessen meer 1

Vraag	Antwoord	Scores
20	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • cashflow = resultaat + afschrijving = 6.645 + 650 = 7.295 • benodigde cashflow: $2 \times 3.500 + \frac{30.000}{10} = 10.000$ <p>7.295 < 10.000: doelstelling niet behaald</p>	1 1

Opgave 5

- 21 **maximumscore 1**
omzetten (van de bv) in een nv
- 22 **maximumscore 1**
Voorbeeld van een juist antwoord is:
- Een beursgenoteerd bedrijf krijgt aandacht van de pers / zorgt voor free publicity.
 - Een beursgenoteerd bedrijf geniet meer aanzien dan een bv waardoor het makkelijker is om personeel aan te trekken.
- 23 **maximumscore 2**
Liquiditeit:
- Fastned zou bij een emissie van aandelen alleen dividend beschikbaar kunnen stellen wanneer de winst dat toelaat, terwijl bij een emissie van obligaties er altijd interest betaald moet worden (wat nadelig is voor de liquiditeit) 1
- of
- Obligaties moeten worden afgelost, aandelen hoeven niet te worden teruggekocht (wat nadelig is voor de liquiditeit) 1
- Solvabiliteit:
- Een emissie van aandelen verbetert de solvabiliteit, want het eigen vermogen neemt toe, terwijl een emissie van obligaties de solvabiliteit juist verslechtert, want het vreemd vermogen neemt toe 1
- 24 **maximumscore 2**
- $$0,80 \times 135.000.000 \times 0,06 \times \frac{2}{12} = \text{€ } 1.080.000$$
- Opmerking*
Voor elke fout wordt 1 scorepunt in mindering gebracht.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 2

- % positieve klanten: $\frac{186 + 169}{773} \times 100\% = 45,9\%$ (46%)
- % negatieve klanten: $\frac{62 + 8}{773} \times 100\% = 9,1\%$ (9%)
- NPS = 46% - 9% = 37% (>35%)

26 maximumscore 3

S item(s) 4 O item(s) 1
W item(s) 3 T item(s) 2

Opmerking

Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

27 maximumscore 2

Voorbeeld van een argument voor slagen van de emissie:

- De emissiekoers ligt onder de beurskoers van 21 april

of

Op 21 april is een beperkte handel (3.485 aandelen). Beleggers wachten af en willen inschrijven op de emissie

Voorbeeld van een argument tegen slagen van de emissie:

- Er is weinig belangstelling bij beleggers. Zo is er op 21 april maar beperkte handel (3.485 aandelen) en moeten er bij de emissie 3 miljoen aandelen worden geplaatst
- of
- Beleggers vrezen dat de beurskoers door een emissie van 3 miljoen aandelen zal gaan dalen
- of
- Beleggers vrezen voor winstverwatering (stijging aantal geplaatste aandelen is $\frac{3 \text{ mln}}{14,8 \text{ mln}} \times 100\% = 20,2\%$)

28 maximumscore 3

- $\frac{27.000.000}{9} = 3.000.000$ aandelen
- toename Geplaatst kapitaal / afname Aandelen in portefeuille:
 $3.000.000 \times 0,01 = \text{€ } 30.000$
- toename Agioreserve: $3.000.000 \times (9 - 0,01) = \text{€ } 26.970.000$
- toename Liquide middelen / Bank: € 27.000.000

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6

29	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • artikel 1.2: wel • artikel 2.1: een vergoeding 	1 1
30	maximumscore 3	
	Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> – investeerders/beleggers. Belang: risico van hun financiële inbreng beperken / goed beeld wat er met hun ingebrachte vermogen gedaan is – Belastingdienst. Belang: correcte berekening winstbelasting / btw–afdracht – externe toezichthouders. Belang: het toezicht/de controle is efficiënter. – het bestuur. Belang: een correct beeld van de gevolgen van het gevoerde beleid – concurrentie. Belang: een correct beeld van de financiële positie – leveranciers. Belang: een correct beeld van de financiële positie (wel of niet verstrekken van leverancierskrediet) 	
	per juist antwoord	1

5 Aanleveren scores

Verwerk per examinator in de applicatie Wolf:

- de scores van de alfabetische eerste vijf kandidaten voor wie het tweede-tijdvak-examen de eerste afname is én
- de scores van alle herkansende kandidaten.

Cito gebruikt beide gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 22 juni te accorderen.

Ook na 22 juni kunt u nog tot en met 30 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

derde tijdvak

Ook in het derde tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw derde-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

bedrijfseconomie havo

Centraal examen havo

Tijdvak 2

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo,

Bij het centraal examen bedrijfseconomie havo:

Op **pagina 8**, bij **vraag 11** moet bij het derde deelscorebolletje

Huur: 3.000

vervangen worden door:

Huur: 3.600

Toelichting:

Het gaat hier om de huur van de maanden maart, april en mei en niet om de huur van het tweede kwartaal (april, mei en juni).

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren bedrijfseconomie havo.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter